

ИДЕЯТА ЗА ОБЩИНСКО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И СЪЗДАВАНЕТО НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАДОВЕ

Валери Колев

Идеята за взаимодействие между общините и създаване на национални съюзи на градовете се появява в Европа в самия край на XIX и началото на XX век във връзка с развитието на урбанизационните процеси, усъвършенстване на общинското законодателство и структурата на общинската администрация, осигуряване на балансиран общински бюджет и формиране на единна общодържавна политика в областта на благоустройството, социалното дело и културата. Първият подобен съюз се изгражда в Белгия и е последван от възникване на национални общински централи в редица европейски страни — Англия, Австро-Унгария, Германия, Дания, Испания, Франция и др.¹

Бързият растеж на градовете периодично поставя нови въпроси пред градските муниципалитети и създадените от тях съюзи. Това налага създаването на международен координационен център, който да събира и обменя сведения и програми за развитието на общинското дело. Така в края на юли 1913 г. в Гант (Белгия) по инициатива на Белгийския съюз на градовете се открива международна изложба за градска архитектура и общинско управление, успоредно с която се провежда първият международен конгрес на градовете. На заседанията е обсъден натрупаният опит в различните държави в областта на общинската организация и политика и се създава Международен съюз на градовете със седалище — Белгийската столица. България, където все още няма изграден национален съюз, е представена от кметовете на осем градски общини — Пловдив, Русе, Стара Загора, Кюстендил, Разград, Казанлък, Петрич и Лозенград². Те не проявяват активност на конгреса, но след завръщането си в страната пропагандират идеята за съюзяване на градските общини. Силният подтик за изграждане на национална общинска централа, идващ от международния конгрес в Гант, не получава развитие в България. Причините за това могат да се търсят в няколко посоки.

Градското население в тези години едва превишава 19 %³. Големите градове, където отчетливо се проявяват специфичните общински проблеми, са съвсем малко. Нещо повече — те са големи само за българските мащаби. Поради ограничените бюджетни възможности и характерната за страната политическа система основната енергия на общинските дейци е насочена

към овладяване управлението на общините, а не към конкретна творческа дейност в тях. Острите политически борби между управляващата Либерална коалиция и просъглашенските партии в условията на Първата национална катастрофа също създаваше пречки пред реализиране на тази идея.

В навечерието на включването на България в Първата световна война се създава благоприятна възможност за първа стъпка в тази посока във връзка с допълнителните тежести, прехвърлени от централната държавна власт върху общините с оглед военновременната обстановка. По инициатива на столичния кмет Ради Радев преди тържествата, посветени на тридесетгодишнината от обявяване на Съединението, на 5 септември 1915 г. се открива конгрес на градските общини, който прави пръв опит да изгради единна общинска политика в страната и да окаже влияние върху централните власти при решаване на възникващия остър продоволствен проблем в страната⁴. Общото пожелание за общинско единодействие в гласуваната резолюция остава без последствие по време на войната. Идеята не търпи развитие и в годините на следвоенната криза, и при управлението на БЗНС, което трудно намира опора в големите градове. Тя не съответствува на стремежа на земеделското правителство да решава централно основните въпроси на деня, без да ги прехвърля върху местните самоуправителни тела, които не контролира.

Положението се променя рязко след преврата на 9 юни 1923 г. Само два дни след преврата започва масово разтуряне на общински съвети. За три месеца (до средата на септември) са разтурени повече от 600 общински съвети. Промени се извършват и в съставите на почти всички тричленни комисиии, управляващи повечето градове. С тези мерки кабинетът на професор Александър Цанков успява да установи контрол върху общинското самоуправление, като го поверява на свои съмишленици от буржоазните партии и социалдемократите⁵.

В тази обстановка идеята на русенския кмет Д. Владов за свикване на конференция на градските общини в края на 1923 г. намира подкрепата на Министерството на вътрешните работи и народното здраве (МВРНЗ). Конференцията е открита на 22 октомври с реч на министър Иван Русев. Присъстват делегати на 22 градски общини — кметове и председатели на тричленни комисиии. Министърът декларира, че направените препоръки ще бъдат взети под внимание от министерството при подготовката на новия проектозакон за общините⁶. В дневния ред са включени два основни въпроса: финансово стабилизиране на общините и мерки по прехрана на населението. Градските кметове се обявяват против задължителните отчисления за държавите фондове, които са непосилно бреме за общинските бюджети. Особено критично се изказват срещу държавната политика на прехвърляне на

държавни разходи върху общините. Остра е реакцията най-вече против Закона за народното просвещение, който налага цялостната издръжка на училищата и учителските заплати на общините. Във връзка с това се поставя въпросът за силно намалелите след войната бюджетни приходи. Предлага се да се въведат нови общински данъци и такси, а някои от държавните приходи да се прехвърлят поне частично на общините⁷.

Конференцията се изказва за създаване на нов общински закон — общ за селските и градските общини, който да бъде предварително обсъден от общинските съвети и от една нова конференция. В нея е наложително да вземат участие само законно избрани кметове и затова тя би следвало да се свика след общинските избори. На нея принципно трябва да се реши въпросът за образуване на Съюз на градските общини в България⁸. Инициативата за свикване на новата конференция е поверена на управлението на Софийската община, а предварително съгласуваният дневен ред включва обсъждане на идеята за съюз на градовете и на новия общински законопроект. Решенията на конференцията, оформени като резолюции, са връчени на министър Русев от специално избрана тричленна комисия, водена от председателя на столичната комисия Иван Площакков.

Конференцията от октомври 1923 г. обелязва възраждането на идеята за единодействие между градските общини в България. На нея за пръв път конкретно се поставя въпросът за създаване на национална общинска централа, но окончателното му решение е отложено. Подтик за това идва и от поканата на Международния съюз, който насрочва своя първи следвоенен конгрес за средата на следващата година в Амстердам.

В изпълнение на своите пълномощия столичната седмочленна комисия решава да свика нова конференция в средата на януари 1924 г. За целта е изпратено циркулярно писмо-покана до всички градове, в което дневният ред е значително разширен. Мотивите за спешното и свикване се свързват с отложените общински избори, внесения законопроект за изменение на Закона за градските общини и проектобюджета, който трябва да бъде разгледан в Народното събрание преди редовното конституиране на общинските съвети. Според организаторите това налага срещата да бъде насрочена за 13 януари¹⁰. Поради традиционните празници (Василовден) тя е отложена за края на месеца. Дневният ред е отново разширен с обсъждане на закона за трудовите поземлени стопанства, законопроекта за изменение на закона за градските общини, проблемите по прехраната и жилищната криза. Поканени са министър-председателят и министрите на вътрешните работи и народното здраве, на земеделието и държавните имоти, на общите сгради, пътищата и благоустройството¹¹.

Втората конференция на градските кметове е открита на 27 януари 1924

г. в София. Присъстват представители на 45 общини. Разисква се твърде широк кръг от теми и решения по тях са оформени в осем резолюции. Централно място в заседанията заема обсъждането на статута на общината и границите на общинското самоуправление. Сред делегатите се оформят две мнения. Според първото общинската автономия следва да се разширява, като централната власт и отстъпва нови компетенции. Тази теза е застъпена и в реферата на габровския кмет Илия Кожухаров. Според второто мнение самоуправлението е неуспешно за България. Зависимостта на автономните учреждения от държавата създава стабилност в ръководните им органи. В този дух се препоръчва кметът да се назначава от централната власт или упълномощени от нея органи и правата му да се увеличават за сметка на общинския съвет. В крайна сметка надделява мнението за общинска автономия, основано на Търновската конституция. То заляга в гласуваната резолюция. На парламента е предложено да разшири прерогативите на общинските съвети, техните решения да влизат в сила без одобрението на административните органи и да се обжалват само пред Върховния административен съд. Конференцията настоява, при изработване на законопроекта за общините да участват и нейни представители, а преди внасянето му в Народното събрание да бъде взето мнението на всички общини¹².

Резолюцията по финансовото стабилизиране на общините препоръчва да се даде пълна фискална автономия и да им се разреши да създават нови приходоизточници. Предложено е общините да се освободят от издръжката на училищата, а изплатените суми да им бъдат върнати. Отново се поставя въпросът за премахване на фондовите вноски, неподсигурени с отделни приходи. В името на стабилизирането е предложено да се отпусне временен кредит от БНБ и да се разшири действието на общинския данък върху общия доход на дружествата¹³. Конференцията препоръчва на правителството да изработи законопроект за жилищната криза. По въпросите на прехраната се настоява за отпускане на оборотен кредит и намаление на превозните такси по БДЖ. Предлага се и анулиране на издадените нотариални актове по закона за ТЗС и да се прекрати действието на закона за ТЗС за общинските земи. Разглеждайки приложнието на Закона за временната трудова повинност, делегатите предлагат намаляване наполовина на откупа, определян от общинските съвети¹⁴.

Участниците в конференцията одобряват изготвения от видинския кмет Асен Цанов реферат за образуване на Съюз на градските общини в България и по принцип възприемат идеята. За популяризирането и изясняването ѝ е избрана петчленна комисия, на която са възложени следващите стъпки в тази насока. За разлика от първата конференция, отразена само в специализирания общински печат, новата привлича вниманието както на местната

преса, така и на политическите ежедневници¹⁵. Особено подробно следи работата и правителственият официоз "Демократически сговор".

Втората конференция на градските кметове утвърждава практиката на координиране на действията на градските общини и на изработване на обща линия при отстояване на техните интереси пред централната власт. Тя получава правото, в качеството си на колективен орган от компетентни специалисти, да изготвя предложения до МВРНЗ за формиране на държавната политика спрямо общините. Конференцията изема функциите на координатор от софийската седмочленна комисия и ги поверява на избран орган, защитаващ интересите на всички общини. Така е направена първата конкретна стъпка за създаване на Съюза на българските градове.

Активизирането на правителството, което внася в парламента законопроекта за изменение и допълнение на законите за окръжните съвети и общините, налага спешно свикване на трета конференция на градските кметове през втората половина на април 1924 г. Въпреки изпратените покани до 87 града в страната, за откриването в София пристигат само петима кмета — от Пловдив, Хасково, Кюстендил, Самоков и Дупница. Вероятно, част от техните колеги излагат мнението си пред председателя на столичната комисия Паскал Паскалев по време на официалното посещение на делегация от кметове и общински съветници в Румъния в началото на месеца¹⁶.

Конференцията заседава на 20 април 1924 г. и се занимава изключително със законопроекта. Тя отправя препоръки за увеличаване заплатите и представителните разходи на градските кметове и общинските съветници. Затова посочва и нови приходоизточници — увеличение на сумата, събирана върху тютюна на листа, и слугинският данък. Част от предложенията са взети под внимание при парламентарните дебати и са включени в новия закон¹⁷.

Третата конференция на градските общини не придвижва въпроса за създаване на Съюза на градовете. Свикана спешно, по конкретен повод и в силно намален състав, тя не се опитва да наложи своето мнение на мнозинството общини по въпроса за взаимодействието им.

В края на май и началото на юни 1924 г. в страната се очертават признаците на начало на тежка продоволствена криза. Зърнените храни привършват далече преди началото на жетвата, която поради сухата зима не дава големи надежди. Значително количество жито е изнесено за Сърбо-хърватословенското кралство за покриване на контрибуциите по мирния договор. Половинчатите мерки на правителството и нормирането на цените на хляба от общинските съвети не дават очакваните резултати. Това налага изработването на цялостен законопроект за продоволствието и намаление на скъпотията.

Обсъждането на законопроекта става повод за свикване на нова, четвърта поред конференция на градските кметове. Тя започва работа на 13 юни 1924 г. с представители на 15 общини. Като отчита опита по организиране на прехраната по време на Първата световна война — чрез комитетите, а по-късно и чрез Дирекцията за стопански грижи и обществена предвидливост, събранието защитава идеята органите по прехраната да не се централизират. Специална комисия разработва организацията на продоволствието. Предложено е то да се възложи на институти, пряко свързани с общините — комисарства, които при нужда и по преценка на общините да се обединяват в окръжни, районни или общи съюзи по прехраната. Препоръките на комисията са взети предвид при приемане на закона¹⁸.

Втора комисия обсъжда конкретните аспекти на идеята за образуване на Съюз на градовете, който да разработва мероприятия, свързани с общинското самоуправление и благоустройство. Конференцията приема резолюция, утвърждаваща по принцип идеята за създаване на такъв съюз. Тя избира ръководен орган — седемчленен временен Изпълнителен комитет (Временно управително тяло) с председател П. Паскалев¹⁹. Негова задача е да подготви учредителен конгрес на съюза и да оформи проекти на организационни документи.

Временното управително тяло и най-вече неговото Постоянно Присъствие, съставено от тримата софийски представители, не успява да развие активна дейност. Единствената му проява до края на годината е участието във II конгрес на Международния съюз на градовете в Амстердам. Тази пасивност дава възможност на авторитетния русенски кмет Хр. Стоянов, член на Временния Изпълнителен Комитет да оглави инициативата за създаване на съюза. За целта през януари 1925 г. той започва издаването на списание "Самоуправление" в Русе, от което пропагандира идеята за взаимодействие на градските общини и прави реклама на връзките си с Международния съюз на градовете²⁰.

В тази обстановка се активизират и софийските членове на временното ръководство. Те изпращат писмо от името на столичната община, с което свикват нова конференция на 25 и 26 април с.г. На нея трябва окончателно да се положат основите на Съюза на българските градове. Предвижда се организацията веднага да влезе в Международния съюз. С тази цел е отправен апел към всички градски общини да предвидят кредит в бюджетите си в размер на 0,1 % от приходите. Планираната сума се изчислява на около 500 хил. лв. и ще се използва за издръжка на съюзното бюро, за канцеларски разходи и издаване на списание, орган на съюза. В проекта за дневен ред е включено и разпределението на държавните кредити по прехраната, креди-

тът за масов строеж на икономични жилища и мерките срещу безработицата²¹.

Трагичните събития от средата на април 1925 г. осуетяват конференцията. Под развалините на катедралата “Св. Неделя” остава и столичният кмет П. Паскалев, председател на временното ръководство. Обявеното военно положение налага конференцията да бъде отложена за по-късна дата. Месец по-късно се планира тя да се проведе до края на август, за да избере делегати за III конгрес на Международния съюз на градовете в Париж²².

Ситуацията в страната не позволява свикване на конференцията през летните месеци на 1925 г. Назначаването на Георги М. Маджаров за председател на софийската комисия автоматично предрешава въпроса за ръководството на Временния Изпълнителен Комитет, въпреки опита на другия столичен помощник-кмет Иван Дечев да го оглави²³. Г. Маджаров заминава като български представител на конгреса във френската столица. Едва след завръщането му става възможно да се проведе петата конференция на градските кметове. Тя прераства в учредителен конгрес на Съюза на българските градове.

Конференцията се открива на 18 октомври 1925 г. в столицата. Присъстват делегати на 44 градски общини от цялата страна и ръководството на МВРНЗ — министър Ив. Русев, главният секретар Йосиф Разсуканов, началникът на изборното отделение Т. Христов и др.

В речта си министър Русев декларира схващането на МВРНЗ за необходимостта от всестранно разширяване на местното самоуправление. Тази линия е прокарана и в подготвените законопроекти за окръжните съвети и за общините. Автономията се постига чрез намаляване на административния контрол върху тях, стабилизиране на органите им и новият принцип на приемственост, залегнал при конституиране на общинските и окръжните съвети²⁴. В действителност двата законопроекта внасят съществени нови елементи в законодателството за местното самоуправление. Не всички те, все пак, могат да се тълкуват еднозначно. Ясно се долавя тенденцията за увеличаване правата на кметовете и председателите на окръжните постоянни комисии за сметка на съответните съвети. Самоуправителните тела са поставени под контрола на низови административни органи. Дори широко рекламираният принцип на приемствеността води до прекомерно увеличение на мандата на съветите.

Делегатите на градовете не отговарят на апела на министъра. Само малка част от тях засягат общинските проблеми и вземат отношение по законопроектите и прилагането на закона за ТЗС. В двудневните заседания вниманието им е съсредоточено върху основния въпрос — създаване на национална общинска централа и изработване на организационните и документи.

Редица мотиви за нуждата от нея и препоръки за бъдещата и дейност залягат в устава на съюза.

С интерес е изслушан единствено докладът на Г. Маджаров за международния конгрес в Париж. Одобрява се и полската идея за създаване на конференция на кметовете на славянските страни и румънската — за подобна балканска конференция²⁵.

Работата на конгреса завършва с учредяване на Съюза на българските градове, приемане на устава му и избиране на съюзното ръководство.

При изработването на устава са взети предвид уставите на съществуващите европейски национални съюзи, с част от които инициаторите поддържат близки отношения. Оказва влияние и двугодишната практика, създадена от градските конференции в страната, и помощта на специалния комитет към Международния съюз на градовете, който отговаря за връзките с националните общински централи.

Член 1 от устава определя Съюза на българските градове като неутрална и неполитическа организация, поставена “вън от всякакви политически и религиозни въпроси”. Целите са формулирани по следния начин: а) да даде на своите членове необходимата документация, която да улесни изпълнението на тяхната служба, като организира проучването на всички въпроси, свързани с общинската политика и публикуването на всички въпроси, свързани с общинската политика и публикува получените резултати; б) да работи за усъвършенстването и разширението на общинското законодателство. в) да проучи всички мероприятия, които ще подпомогнат благоустройството на градовете, народното здраве, народното образование и социалните грижи; г) да координира общите усилия на всички градове да се внесе единство в дейността им и се постигнат най-големи резултати при най-малки възможни средства; д) да осигури чрез Международния съюз на градовете една размяна на сведения и публикации относително управлението, развитието и благоустройството на градовете в България и в чужбина²⁶. Още в последната точка от целите се подсказва участието на новата организация в Международния съюз, което е изрично потвърдено в следващия уставен член. За седалище е определена столицата.

Съюзът се ръководи от общо събрание, което се събира поне веднъж годишно. Право на представителство имат всички градски общини, членове на организацията. Големите градове получават определено привилегировано положение в общото събрание: “Общините, които имат повече от 20 хил. жители, имат право на по един представител за всеки 20 хил. или част от 20 хил. жители” (чл. 6). От това право могат да се възползват само няколко големи градове, които в определени случаи биха получили мнозинство в общото събрание. В правомощията на събранието (конгреса) влиза одоб-

ряване на съюзния бюджет и разглеждане на всички въпроси, поставени в дневния ред. Самият дневен ред се определя от Изпълнителния комитет на съюза и може да бъде изменен на конгреса по предложение на десет членове на организацията. Общото събрание има право да избира Изпълнителния комитет (ИК) на съюза.

ИК се състои от 12 члена и действа като орган на конгреса по изпълнение на бюджета. От своя състав той избира петчленно бюро в състав председател, трима подпредседатели и секретар-касиер. Към бюрото се учредяват три служби — по проучванията, по печата и по поддържане на връзките с Международния съюз, ръководени от подпредседател. Заседанията на ИК се провеждат поне веднъж на три месеца, докато тези на бюрото — “според нуждата” (чл. 7). По-подробно е регламентирано устройството само на службата по проучванията. Нейни органи по места са т. нар. “кореспонденти” — специално избрани от общините лица, със задача да събират всички необходими на службата сведения. На тях е възложена постоянната връзка на съюза с общините. (чл. 8).

Председателят на ИК получава правото да представя съюза пред държавните органи и съдебната власт. В негово отсъствие функциите му се поемат от секретар-касиера. (чл. 9).

Приходите на съюза се формират по два начина. В основата им е годишният членски внос в размер от 20 стотинки на жител според последното официално преброяване. Допуска се и приемане на помощи, дарения и завещания (чл. 5). За членове на съюза се допускат всички градски общини в страната. Категорично е отхвърлено предложението по изключение да се приемат и големи населени места без изрично признат статут на градове (чл. 3).

В обстановката на несигурната 1925 г. уставът разглежда и възможността за разтуряне на организацията. По този въпрос има право да вземе решение само специално свикано Общо събрание с обикновено мнозинство. В такъв случай имотите на съюза подлежат на предаване на отделните “Социални грижи” при МВРНЗ. Доходите от тях трябва да се използват за поддръжка на специална служба за общински проучвания. При възстановяване на съюза със същите цели и задачи, те трябва да му бъдат върнати от министертството. (чл. 10).

Според своя устав Съюзът на българските градове е доброволно обединение на градски общини на федеративен принцип. То се създава с цел да ги подпомага при ежедневната им практическа работа. Важна роля играе и възможността да се превърне в координиращ център, който съдейства за изграждане на единна общинска политика за цялата страна и да изпълнява консултативни функции по отношение на общинското законодателство. Ор-

ганизационното устройство на съюза до голяма степен наподобява структурата на изградените по това време обществени организации. Прави впечатление липсата на каквото и да е орган за текущ финансов контрол върху дейността на ИК и бюрото. Тези функции са поверени на общото годишно събрание.

В средата на ноември 1925 г. Съюзът на българските градове получава официална регистрация, а уставът му е утвърден от бюро "Дружества" при Централното управление на МВРНЗ²⁷.

Учредителният конгрес избира състава на дванадесетчленния ИК. В него влизат по правило кметове и техни помощници от по-големите градове: от София — Г. Маджаров-кмет, Ив. Дечев — помощник-кмет и Анг. Христов — комисар по прехраната, кметът на Пловдив — П. Н. Дренски, кметовете на Варна — П. Стоянов, на Русе — Хр. Стоянов, на Враца — Н. Савов, на Плевен — Ив. Миндиликов, на Лом — Г. Табаков, на Габрово — Ил. Кожухаров, на Бургас — Г. Каназирски и на Дупница — Ал. Иванов. Ден след закриване на конгреса ИК избира първото бюро в състав: председател — Г. Маджаров, подпредседатели — П. Дренски, П. Стоянов и А. Христов и секретар-касиер — Ив. Дечев²⁸. По наложилата се традиция тримата представители на София в бюрото образуват т. нар. Постоянно присъствие. То става фактическият ръководен орган на съюза. За решенията и действията си то само уведомява както останалите членове на бюрото, така и ИК.

След конгреса бюрото започва активна организационна дейност. До общините-учредителки е изпратен уставът на съюза с покана за членуване. По-късно предложението е отправено и до останалите градове. Общинската преса се заема с популяризиране на новата организация и отпечатва устава. Основно внимание ИК отдава на изработване на законопроект за общините. На него се възлагат големи надежди да създаде стабилност в общинските органи и в изнемогващите бюджети. Опитът на съюзното ръководство да предизвика широко обсъждане на проекта по места и да подтикне МВРНЗ към действие е неуспешен. Той е блокиран от инерцията в общините и от скритата съпротива в министерството. Особено неблагоприятно се отразява убийството на председателя Г. Маджаров на 13 ноември 1925 г. и задълбочаващата се правителствена криза, довела до кабинетната промяна от 4 януари 1926 г.²⁹.

В тази обстановка кризата в съюза се задълбочава и парализира всички опити на временния председател Ив. Дечев да съживи дейността му. Изход от нея дават резултатите от градските общински избори през февруари с.г. Демократическият сговор успява да овладее управлението на по-големите градове. За столичен кмет е избран о.з. генерал-лейтенант Владимир Вазов — сговорист, бивш деец на Обединената Народнопрогресивна партия³⁰. След

като се стабилизира в Софийската община, той се заема и със Съюза на градовете.

На 19-20 юли 1926 г. се провежда третото редовно заседание на ИК на съюза. Основно внимание е отделено на организационните въпроси. За пръв път се приема официален щат на съюзната канцелария и тя започва да функционира. Секретарят се натоварва изключително с организационна дейност и се освобождава от финансова отговорност, като длъжността му се отделя от касиерската. ИК се попълва с новоизбраните кметове на големите градове. Промени настъпват и в състава на бюрото. За негов председател е избран новият столичен кмет Вл. Вазов.

Заседанието взема решение да започне издаването на орган на съюза — месечно списание “Самоуправление”, което да осъществява редовна връзка между общините и ИК и да пропагандира общинската идея. То се ръководи от редакционен комитет и се списва в строго неутрален политически дух, съобразно устава на съюза³¹.

Юлското заседание става повратен момент във вътрешното укрепване на съюза. По своето значение то не отстъпва на учредителния конгрес. То успява да изведе организацията от тежката криза и окончателно да оформи структурата и. Сферите на действие са окончателно разпределени между ръководството. Списание “Самоуправление” се превръща в главно средство за пропаганда на общинските идеи. В него се публикуват основна част от материалите на ИК и бюрото и най-важните директивни документи на съюза. Списанието и секретар-организаторът стават факторите, допринесли за бързото разрастване на организацията и повишаване на нейната тежест в обществения живот. Така в края на 1928 г. в Съюза на българските градове членуват 57 градски общини с 963 000 жители, което е над 80 % от градското население³².

Основният резултат от заседанието е окончателното комплектуване на екипа, който щеше да ръководи организацията в продължение на пет години. Той е съставен от опитни общественици, повечето с дълъг стаж в управлението на най-големите градове в страната. Това са хора, склонни да водят прагматична политика, да провеждат умерени реформи и да използват богатия опит на западноевропейските държави с развито общинско самоуправление. Техен естествен център става столичният кмет Вл. Вазов, човек със сходни идеи и завидно влияние сред управляващите кръгове. Целта на ръководството става осъществяване на взаимодействие между общините и оказване на влияние върху държавната политика.

Съюзът на българските градове е една от многобройните обществени организации в страната между двете световни войни. Неговото създаване е

краен резултат от развитието на идеята за взаимодействие между градските общини. Чрез него те правят опит да съгласуват своите действия в различни области на обществения живот и да окажат влияние върху формирането на единна държавна общинска политика и усъвършенстване на общинското законодателство. От своя страна правителствата също се вмесват в развитието на организацията чрез налагане на свои сподвижници в управлението на големите градове, които придобиват влияние в ръководството на съюза. Така, още от самото начало в организацията са вложени противоречивите тенденции на противопоставяне и сътрудничество с централната власт. Тези тенденции постепенно избледняват в края на двадесетте години с превръщането му във фактор на държавната политика и пълното му приобщаване към общинската политика на правителството на Демократическия сговор.

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Татар-Пазарджишки общински вестник, бр. 64 от 25 ноем. 1925 г.
- ² Столичен общински вестник, бр. 26 от 24 окт. 1925 (приложение).
- ³ Статистически годишник на Царство България. С., 1925, с.А 42.
- ⁴ ЦДИА, ф. 429, оп.1 а.е. 1, л.1—18; Народни права, бр. 201, 202 и 203 от 5,6 и 8 септ. 1913 г.; Защита, бр. 4 от 5 септ. 1913.
- ⁵ ЦДИА, ф. 371, оп.1, а.е. 287, л. 206—285, а.е. 289.
- ⁶ Там, ф. 428, оп.1, а.е. 2, л.3; Общински преглед, 1923, кн. 3.
- ⁷ ЦДИА, ф. 428, оп.1, а.е. 2, л. 4—5; Защита, бр. 6—7 от 31 окт. 1923.
- ⁸ ЦДИА, ф. 428, оп.1, а.е. 2, л. 11—12.
- ⁹ Общински преглед, 1923, кн.3; Защита, бр. 6—7 от 31 окт. 1923
- ¹⁰ ЦДИА, ф. 428, оп. 1, а.е. 3, л. 11.
- ¹¹ Там, л. 16—18, 69, 84—88.
- ¹² Общински преглед, 1923—24, кн. 6—7, с. 293—295.
- ¹³ Пак там; Защита, бр. 17—18 от 20 февр. 1924.
- ¹⁴ Общински преглед, 1923—24, кн. 6—7, с. 296 и сл.
- ¹⁵ Варненски общински вестник, бр. 94 от 29 февр. 1924; Знаме на труда, бр. 3 от 29 ян. 1924; Демократически сговор, бр. 98 от 31 ян. 1924.
- ¹⁶ ЦДИА, ф. 428, оп.1, а.е. 4, л.3; Знаме, бр. 5 от 10 април 1924.
- ¹⁷ ЦДИА, ф. 428, оп. 1, а.е. 4; Държавен вестник ((ДВ) притурка), бр. 92 от 26 юли 1924.
- ¹⁸ ЦДИА, ф. 428, оп.1, а.е. 3, л. 3; ДВ, бр. 102 от 7 авг. 1924.
- ¹⁹ ЦДИА, ф. 428, оп. 1, а.е. 5, л. 5—6.
- ²⁰ Общинска политика, бр. 2 от 2 май 1926; Самоуправление (Русе), 1925, кн. 1, с.1—9.
- ²¹ Там, кн. 2, с. 48 и сл.; Общинар, бр. 8 от 26 ян. 1925.
- ²² ЦДИА, ф. 428, оп. 1, а.е. 7, л. 11—13.
- ²³ Всячки документи на ВИК са подписвани от Иван Дечев.
- ²⁴ Общински преглед, 1925, кн. 11, с. 432—448.
- ²⁵ Столичен общински вестник, бр. 26—37 от 24 окт. — 2 дек. 1925.

²⁶ ЦДИЛ, ф. 428, оп.1, а.е. 7, л. 28.

²⁷ ДВ, бр. 224 от 3 ян. 1927 — Списък на дружествата, № 258.

²⁸ Столичен общински вестник, бр. 32 от 14 ноември 1925.

²⁹ Там, бр. 26 от 24 окт. 1925 (приложение).

³⁰ Демократически сговор, бр. 698 от 15 февр. 1926.

³¹ ЦДИЛ, ф. 428, оп.1, а.е. 70, л. 1—3; Самоуправление, 1926, кн. 1.

³² ЦДИЛ, ф. 428, оп. 1, а.е. 55, л. 36—37.